

Rond de Minstroom

Rond de Minstroom

Marja Oosterman

Marja Oosterman
Foto en ontwerp omslag: Peter de Bie
ISBN: 9789465313849
2025 oosterzon.org
© Marja Oosterman

Inleiding

Bij moestuinen denken mensen vaak aan kropjes sla, worteltjes en andere groenten.

Niet aan de grote klis, want dat is een lastige plant die stekelige bolletjes maakt die zich overal aan vasthechten, zelfs aan de vacht van honden en katten. Mensen hebben de neiging 'lastige' planten uit te roeien, maar die grote klis was ooit een delicatessen.

Tuinders willen geen zevenblad op hun tuin, de plant staat bekend als een woekeraar, op een millimeter wortel kan weer een nieuwe plant ontstaan. Waar zevenblad groeit, groeit moeilijk een cultuurgewas. Maar de jonge topjes van zevenblad leveren een pittig soort spinazie, die ook nog de eigenschap heeft om als je die eet, je te helpen gronden en van de bloesem kan een zegenrijke olie worden gemaakt.

Slakken zijn de plaag van elke tuinder, maar in feite zijn het nuttige opruimers, allereerst van zwakke planten. Helaas voor de moestuinder herkennen slakken cultuurgewassen, zoals dat mooie malse kropje sla, als een zwak gewas. Op oerplanten zul je slakken niet aantreffen, behalve soms in de periode dat deze afsterven, gewoon omdat het de tijd daarvoor is.

Spitten lijkt onvermijdelijk als je wilt moestuinieren, maar moderne inzichten stimuleren tot andere methoden, zoals permacultuur, mulchen en 'electric gardening', die het rijke bodemleven in stand houden en zelfs verbeteren. Sommige methoden zijn op eeuwenoude tradities gestoeld.

Het zijn dit soort inzichten die zorgen voor een andere manier van tuinieren.

Mijn geschiedenis als tuinder begint in 1981 en loopt parallel met die van tuindersvereniging Abstede in Utrecht-Oost. Samen met vele andere tuinders heb ik bij die tuindersvereniging een ontwikkeling mee- en doorgemaakt van keurige tuinen waar

‘onkruid’ werd verwijderd naar een prachtig natuurgebied waar biodiversiteit hoog in het vaandel staat.

Dit boek gaat over die ontwikkeling. Tegen de achtergrond van de geschiedenis van deze groene oase middenin de stad vertel ik mijn verhaal als tuinder. Een persoonlijk verhaal van vallen en opstaan, van vreugde en zorgen en met soms bijzondere ervaringen en spirituele inzichten.

Marja Oosterman

grote klis. foto: Peter de Bie

1. Hoe het begon

“Wil je aardbeien met slagroom toe?”

De eerste maaltijd bij mijn nieuwe liefde was van een verrukkelijke eenvoud. Alleen peper en zout als kruiden en alles precies goed gegaard. Zo’n simpele delicatessen als toetje zou daar prima bij passen.

“Dan moet je wel even helpen plukken.”

Waar dan?

Er stond een opstapje bij zijn keukenraam. Of ik maar even door het raam wilde volgen. Een klein trapje bracht ons op een platje en aan het eind daarvan bleek nog een trap. Het leek op een trap zoals die in oude huizen voorkwam. “Klopt”, zei mijn vriend.

“Deze komt uit een woning die gesloopt is.” Hij hield de trap vast terwijl ik me behoedzaam omdraaide om naar beneden te gaan. De trap leidde naar een enorme, wild aandoende tuin. Hier en daar zag ik ijzerdraadjes en houten afscheidingen.

Was dit zijn tuin?

“Ja, net zo breed als mijn huis. Die zandbak daar was voor het kind van mijn vriendin. Denk dat jouw zoontje het ook wel leuk zal vinden om daarin te spelen.” Tegen het huis groeide een witte roos. Geplant door zijn ex-vriendin. Verder zag ik vooral gras en onkruid, maar misschien beoordeelde ik dat verkeerd. Ik wist niets van planten.

“Kom verder, daar heb ik nog een stuk tuin.” We staken een tegelpad over. “De brandgang”, zei mijn vriend en via een eenvoudig ruw houten hekje kwamen we in een nog veel groenere tuin. Ik zag hennepplanten maar verder niets dat ik een naam kon geven. Maar ik kende ook eigenlijk alleen maar de namen van een paar soorten snijbloemen zoals de tulp, roos, narcis.

“Hier heb ik worteltjes”, zei mijn vriend. Het frêle lichtgroene blad kwam me bekend voor van bossen wortelen in de winkels. Hij trok er eentje uit de grond. “Proef maar.” Ik pakte de wortel

aan, maar besloot hem pas te proeven als ik hem onder de kraan had kunnen afspoelen.

“Wat je wilt”, zei mijn vriend. “Dan wil je zeker de aardbeien ook wassen?” Ik had geen idee. Waar waren die aardbeien dan?

Mijn vriend knielde ergens neer en zette zijn meegenomen vergiet op de grond. En daar zag ik voor het eerst in mijn leven hoe aardbeien groeien. Dat deze ervaring mijn leven zou veranderen wist ik toen nog niet. Op dat moment was ik vooral verrukt over het zelf plukken en de eerste ongewassen aardbei was een sensatie op mijn tong. Dat een aardbei zoveel smaak kan hebben was nieuw voor me. Het bordje aardbeien met slagroom een poosje later was het heerlijkste toetje dat ik ooit had gegeten.

Het huis van mijn vriend was in ongebruikelijke staat. Voor de twee grote ramen aan de straatkant stonden bedspiralen. Ze dienden als bescherming. De afgelopen tijd waren er geregeld stenen door zijn ramen gegooid, de bedspiralen dienden om rondvliegend glas tegen te houden.

Geëmotioneerd vertelde hij hoe recent twee jongemannen zijn huis waren binnen gedrongen. Door heel hard te schreeuwen kwamen er net op tijd andere buurtbewoners, kort daarop gevolgd door politie om hem te hulp te schieten. De indringers stonden al bovenaan de trap maar daalden die weer af naar de straat zonder hun dreigementen te hebben kunnen uitvoeren. Onderaan de trap stond de vader van de twee jonge mannen, die tegen de politie beweerde dat hij op het geschreeuw was afgekomen en zijn twee ‘jongens’ juist terug wilde halen.

2. Verhuizen

Waar was ik terecht gekomen?

Het was 1981 en mijn vriend was verwickeld in wat hij toen al noemde 'de Oosterbuurtrellen'. Die waren al enkele jaren bezig, maar begin tachtiger jaren op hun hoogtepunt. Het begon allemaal eind jaren zestig door stadsvernieuwingsplannen en in de zeventiger jaren was het op zijn zachtst gezegd zeer onrustig in de wijken Abstede en het stuk van Oudwijk dat de Oosterbuurt wordt genoemd.

De plannen betroffen onder andere een brede weg die het verkeer naar het toen nieuwe Hoog Catharijne moest leiden. Grote delen van de wijken zouden daartoe gesloopt worden en plaats moeten maken voor de verkeersader dwars door de stad, de 'Oost tangent' genoemd. Na vele protesten werd dit plan geschrapt, maar de buurten waar de weg doorheen moest lopen, waren ondertussen ernstig verpauperd. Veel bewoners waren vertrokken, vaak naar mooie nieuwbouwwoningen onder andere in Nieuwegein; hun verlaten huizen waren dichtgetimmerd en bedrijven waren uitgekocht.

Over wat er met de verpauperde huizen moest gebeuren, verschilden de meningen. Vooral in Abstede was de resterende bevolking grotendeels voor sloop-nieuwbouw, in de Oosterbuurt was het merendeel van de bewoners voor renovatie.

In de tijd dat mijn nieuwe relatie begon en ik daardoor geregeld in de Oosterbuurt kwam, was er een heuse strijd gaande tussen voor- en tegenstanders van sloop-nieuwbouw. Er was ook een strijd gaande tussen bewoners en de gemeente. Zodra een oorspronkelijke bewoner verhuisde, probeerden krakers, gesteund door de Werkgroep Behoud Oosterbuurt, het pand in handen te krijgen. Soms lukte dat, soms was de gemeente hen voor die dan vervolgens het pand inwendig verder onbewoonbaar maakte en dichttimmerde.

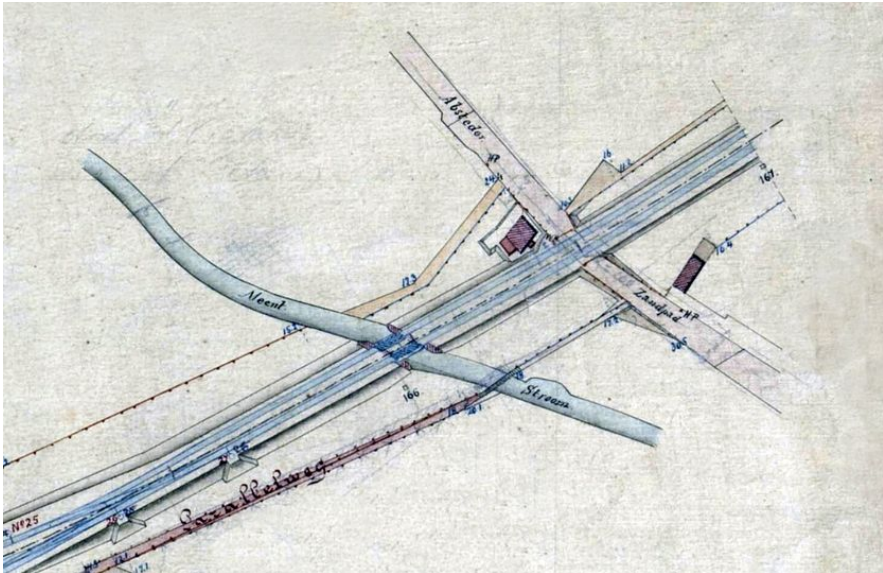
Dat leverde hevige toestanden op soms en ook hele vreemde.

Hoe vreemd maakte ik zelf mee in de nazomer van 1983. Ik verhuisde van IJsselstein terug naar Utrecht. Ik kreeg een woning toegewezen op de hoek van de Oosterstraat, op een steenworp afstand van het huis van mijn nieuwe vriend. Maar omdat het zo'n dichtgetimmerd en deels vanbinnen gesloopt huis betrof, moest de eigenaar, de gemeente Utrecht, eerst voor zo'n 30.000 gulden opknappen. Daarvoor werden onder andere de keuken en het toilet hersteld. Mijn huurcontract had een speciale status, namelijk. die van tijdelijke gebruiker. Ik hoefde, of beter gezegd om die speciale status te bevestigen, mocht ik geen huur betalen, maar aan verwarming was ik in het tochtige huis kapitalen kwijt. Ik had bovendien akkoord moeten gaan met het aanvaarden van een andere al dan niet tijdelijke woning tegen de tijd dat het hoekhuis op de Oosterstraat aan de beurt zou komen voor renovatie. Jong en avontuurlijk en vooral verliefd als ik was, kon het me weinig schelen dat ik daartoe een riant vijfkamerwoning in IJsselstein verruilde voor de oude woning met kleine kamertjes en een tochtige zolder in langgerekte U-vorm waar mijn twee kinderen een royale speelruimte hadden tussen hun 'kamertjes' van slechts drie wanden en een vriend zo lief was om een douche aan te leggen. In de twee jaar tussen mijn eerste kennismaking met de groei en de voortreffelijke smaak van de door mijn vriend geteelde biologische aardbeien en mijn verhuizing naar de hoek Oosterstraat, heb ik veel van de strijd van de Oosterbuurtbewoners voor behoud van hun wijkje mee kunnen maken.

Dat die strijd ruim veertig jaar later me nog parten zou gaan spelen bij het maken van een leuk boek, had ik nooit kunnen bevroeden.

3. Hoveniers

Dit boek gaat niet over de strijd in de buurten Abstede en Oosterbuurt, maar over tuinieren bij de allereerste tuindersvereniging midden in een stad in Nederland. Maar daarvoor wil ik eerst verder terug in de geschiedenis. Wat nu de wijk Abstede is, was vroeger de rand van de stad. De Abstederdijk heette honderdvijftig jaar geleden 'Absteder Zandpad' en de Minstroom, het riviertje dat de wijken Abstede en Oudwijk scheidt, heette toen nog 'Meent Stroom'.

Kaart met Absteder Zandpad uit 1875. Hij wordt gekruist door de toen nieuwe Oosterspoorbaan die linksonder uitkomt bij het Maliebaanstation dat in 1874 opende.

Toentertijd en ook de eeuwen daarvoor was het gebied de groentetuin voor de stadsbewoners. Tuinders en hoveniers vervoerden hun waren vaak per boot naar de stad. De Meent Stroom kwam net als de Minstroom nu, uit in de stadsbuitengracht, tegenwoordig Tolsteeg- en Maliesingel. In de jaren zeventig en deels jaren tachtig ging het niet zomaar om een strijd tot behoud van oude huizen. In heel Abstede waren de resten van hovenierspraktijken nog zichtbaar. In